

Underrättelser från flygledningen

Nr 6-1954

SPECIALNUMMER
FÖRSVARsutredningen 1954

OBS. Innehållet får icke
publiceras före den 1/11
kl 1900.

1954 ÅRS FÖRSVARsutredning

Detta specialnummer av Ufl innehåller huvuddragen i Överbefälhavarens utredning om vårt försvar den närmaste tioårsperioden, jämte referat av Chefens för flygvapnet särskilda yttrande.

Utredningens bakgrund.

Grunden till nuvarande organisation för krigsmakten lades genom 1942 års försvarsbeslut. Detta beslut avsåg för flygvapnets del närmast att under en femårsperiod förstärka denna försvarsgren så långt detta var praktiskt möjligt. Någon behovsberäkning förekom icke. Försvarsbeslutet grundades på de första krigsårens erfarenheter, som redan 1942 visat vådan av ett underdimensionerat flygvapen. Avvägningen inom försvaret skulle på lång sikt vara 36 % av kostnaderna till armén, 22 % till marinen och 34 % till flygvapnet.

Vid krigets slut uppdrogs åt 1945 års försvarskommitté att lägga fram förslag till organisation för krigsmakten under den fredsperiod som väntades. Denna kommittés dilemma blev, att den politiska utvecklingen icke gick i den riktning man hoppades vid krigsslutet. De beslut rörande försvarsorganisationen, som efter detta utredningsarbete fattades av 1948 års riksdag, blev icke heller något nytt helt försvarsbeslut utan endast vissa delbeslut. Det viktigaste av dessa var principbeslutet att förstärka samtliga tio dagjaktflottiljer med 50 % inom flottiljorganisationens ram. 1948 och 1949 års riksdagar beslöt, att i första hand sex flottiljer skulle förstärkas på detta sätt. Då frågan om takten i detta principbesluts genomförande behandlades vid 1949 års riksdag, beslöts att uppdraga åt 1949 års försvarsutredning att göra en avvägning mellan försvarsgrenarna och framlägga förslag till härl på grundad principorganisation för krigsmakten. Detta utredningsarbete avbröts vid Koreakrigets utbrott 1950. Sedan 1949 har sålunda inga nya beslut fattats rörande flygvapnets numerär. Dock uttalade 1951 års riksdag att 1948 års principbeslut borde fullföljas i den takt som våra resurser tillä-

te. Vid 1952 års riksdag erhöill flygvapnet i stället en höjning av materielanslaget, avsett att medge en snabbare förnyelse av föråldrade flygplan.

Försvarskostnaderna under de senaste fem åren har ökat avsevärt till följd av främst penningvärdesförsämring, teknisk utveckling samt övergång till kontinuerlig materieförnyelse även vid armén och - i den mån så ej skett förut - marinen. I syfte att säkerställa materieförnyelsen har 1952 och 1953 års riksdagar fastställt sju- respektive sexårsplaner för förnyelse av marinens fartygs- och vapenmateriel samt 1953 års riksdag en tioårsplan för arméns materieförnyelse. Flygvapnet, som länge haft en "rullande" sjuårsplan för materieförnyelsen, fick genom beslut av 1954 års riksdag denna plan uppräknad med hänsyn till kostnadsökningar förorsakade av den tekniska utvecklingen. För flygvapnets del har sålunda alltsedan 1949 kvalitetskravet - med full rätt - givits företräde framför ytterligare ökning av antalet flygplan. Efter fastställandet av dessa materielplaner uppgår krigsmaktens årskostnader för materieförnyelse till c:a 930 milj kr under 1954/55 mot c:a 215 milj kr under 1947/48 och c:a 575 milj kr under 1952/53. Krigsmaktens sammanlagda kostnader under driftbudgeten uppgår 1954/55 till c:a 2020 milj kr mot c:a 800 milj kr 1947/48 och c:a 1500 milj kr 1952/53. Dessa 2020 milj kr för 1954/55 innebär en prutning med c:a 200 milj kr i förhållande till försvarsgrenarnas sammanlagda äskanden för samma budgetår.

Eftersom försvarsgrenarnas äskanden uppgjorts efter direktiv om sträng sparsamhet, torde prutningarna innebära, att viktiga försvarsbehov t v icke kan tillgodoses. Man kan vidare förutse successivt inträdande automatiska kostnadsökningar till följd av den fortsatta tekniska utvecklingen samt utbyggnaden av ännu icke färdiga delar av den beslutade organisationen.

Mot denna bakgrund har Överbefälhavaren tagit initiativet till en översyn av försvarsorganisationen i syfte att uppdraga riktlinjer

för dess utveckling under ett antal år framåt. Behovet av denna översyn har ytterligare understrukits av det förhållandet, att försvarsavvägningen - fränsett den 1948 beslutade jaktförstärkningen - i stort sett varit oförändrad sedan 1942 trots den utveckling som skett, i all synnerhet på luftkrigföringens område. Det är resultatet av detta utredningsarbete, som nu framlagts av överbefälhavaren.

Utredningens bedrivande.

Försvarsutredningen har bedrivits i form av ett stort antal delutredningar inom högkvarterets olika delar och har avslutats med ett för högkvarteret gemensamt bearbetnings- och sammanställningsskede. Bland de grundläggande utredningarna märks främst en utredning rörande den militärtekniska utvecklingen och studier på det strategiska och militärpolitiska området samt härpå grundade utredningar angående de tre försvarsgrenarnas organisation och luftförsvarets utveckling.

Utredningarna om försvarsgrenarnas organisation har gått ut på att uppgöra organisationskisser inom alternativa kostnadsramar. Dessa organisationsstudier och kostnadsberäkningar har avsett tioårsperioden 1955/56 - 1964/65. Grundläggande utredningsdirektiv har varit, att kvalitetskravet icke fick eftersättas och att strävan skulle vara att i första hand tillgodose krigsorganisationens effektivitet.

I det följande lämnas en redogörelse för den chefens för flygvapnet utredning som legat till grund för överbefälhavarens förslag beträffande flygvapnet samt för det särskilda yttrande som chefen för flygvapnet avgivit i anslutning till överbefälhavarens förslag. Som en ram härtill lämnas först en kort orientering om den allmänna syn på vårt försvar - mot bakgrunden av det militärpolitiska läget och den militärtekniska utvecklingen - varpå överbefälhavarens förslag beträffande krigsmakten grundats samt om detta förslags innebörd i vad avser armén och marinen. En närmare redogörelse för dessa frågor kommer att lämnas av försvarsstaben i "Kontakt med krigsmakten".

Den militärtekniska utvecklingen.

Det är svårt att överblicka den tekniska utvecklingen under en så lång period som tio år. Vissa utvecklingslinjer kan dock skönjas. Med våra begränsade resurser är det angeläget att ansträngningarna inriktas på den utveckling som kan väntas få störst betydelse för vårt försvars effektivitet.

Atomvapen, kemiska stridsmedel, robotar och vissa teletekniska hjälpmedel synes vara de för oss viktigaste nya materielslag, till vilka största hänsyn måste tagas vid vårt försvars framtida utveckling. Särskilt bör utvecklingen på atomvapens område fortgående studeras och följas. De utvägar bör prövas, som kan göra det möjligt att framdeles förse även vårt försvar med för taktiskt bruk lämpade atomvapen.

Inom luftförsvaret erfordras - såsom komplement till jaktflyget - luftförsvarsrobotar, främst för försvaret på de mycket höga höjderna. På det teletekniska området erfordras en effektiv motmedels- och signalspanningsorganisation. Skyddet mot biologiska och kemiska stridsmedel bör ägnas stor uppmärksamhet.

Krigsmakten beräknas inom den närmaste tioårsperioden knappast kunna tillföras helt nya stridsmedel i sådan omfattning, att de kommer att dominera dess struktur. Det är nödvändigt att våra nuvarande stridsmedel fortlöpande moderniseras och efter hand kompletteras med nya sådana.

Allmänna krav på krigsmakten.

Bedömningen av den allmänna militärpolitiska situationen och vårt strategiska läge har visat, att ett starkt försvar alltjämt kräves såsom en grund för vår säkerhet. Vår krigsmakt bör ha sådan styrka och sammansättning, att förutsättningar skapas för försvar med egna medel intill dess understöd utifrån kan erhållas. Eftersom sådant understöd torde kunna komma till stånd och bli verksamt först efter avsevärd och svårbedömbartid, måste vårt försvar redan från början vara allsidigt sammansatt och ha en betryggande uthållighet.

De betingelsemetoder, som en angripare kan tänkas tillgripa mot oss, är flyg- och fjärrvapenanfall, gräns-, kust- och luftinvasion samt avspärning. De kan tillgripas var

för sig eller i kombination. Under förutsättning av ett effektivt luftförsvar av landets viktigaste delar och långtgående åtgärder i övrigt för att minska hemortens och stridskrafternas sårbarhet mot flyg- och fjärrvapenansfall kommer en angripare sannolikt att bedöma sådana anfall som en osäker och långsamt verkande bevingelsemetod. Invasion i förening med flyg- och fjärrvapenansfall framstår - om dessa förutsättningar föreligger - som det farligaste hotet. Detta ställer krav på en allsidigt sammansatt krigsmakt.

Den stegrade verkan av luftkrigets anfallsmedel skärper kravet på ett verksamt försvar mot dessa. Det måste göras så starkt, att såväl hemort som stridskrafter får erforderlig uthållighet. Varken lant-, sjö- eller flygstridskrafter kan utveckla sin fulla styrka utan effektivt luftförsvar. Det är även angeläget att öka det offensiva stöd, som flygstridskrafterna kan ge i lant- och sjökrigföringen. En förstärkning av flygvapnet har därför befunnits vara erforderlig för att vårt försvars samlade effekt skall kunna motsvara målsättningen. Genom en förstärkning av flygvapnet, som bör tillgodose både dess förmåga till omedelbar kraftinsats vid krigsutbrott och dess uthållighet, ökas styrkan i såväl invasionsförsvaret som luftförsvaret. Det är därför möjligt att - utan att målsättningen uppgives - något minska armé- och marinstridskrafternas omfattning. Härvid är det betydelsefullt, att hög kvalitet upprätthålles hos dessa stridskrafter i övrigt. Utvecklingen mot en enhetlig ledning av luftförsvaret bör fortsätta.

Till följd av den militärtekniska utvecklingen kräves - för att krigsmakten fortfarande skall kunna fylla sina uppgifter - att utrymme beredes dels för att effektivisera nuvarande organisation, dels för att utveckla och så långt möjligt anskaffa helt nya stridsmedel. Även om dessa nya vapen icke till fullo hinner tillföras krigsmakten under den aktuella tioårsperioden, bör stora ansträngningar göras för att under denna tid driva på konstruktionsarbetet och påbörja produktionen. Särskilt måste de möjligheter prövas som kan öppna sig till anskaffning av taktiska atomstridsmedel.

ARMÉN

Förslaget innebär i förhållande till 1949 års krigsorganisation en minskning efter hand av antalet fältbataljoner med c:a 12 %. Lokalförsvarsförbanden minskas genom en beskärning på 14 % av de större enheterna.

Krigsorganisationen anpassas till nya stridsmetoder, betingade främst av atomvapen och robotar, och de därmed sammanhängande förbättringarna med avseende på kvaliteten genomföres. Dessa innefattar bl a en nödvändig höjning av eldkraften genom fullföljandet av modernisering och nyanskaffning av stridsvagnar och pansarvärnsvapen, 10,5 cm och 15 cm artilleri, 12 cm granatkastare samt införande av artilleriradar m m. Rörligheten ökas genom fortsatt motorisering och förstärkning av fältarbetsmaterielen, bl a för bro- och förbindelsearbeten. Lednings- och sambandsmöjligheterna förbättras genom utvidgning och rationalisering av signalorganisationen. Underhållsorganisationen anpassas med hänsyn till utvecklingen. Vid luftvärnet förnyas viss pjäsmateriel varjämte radarmateriel och viss annan utrustning tillföres i ökad omfattning. Särskilda ABC-skyddsförband tillkommer i organisationen.

MARINEN

För flottans del fortsätter under perioden den redan påbörjade utvecklingen mot en lätt flotta. Detta innebär en allmän strävan att med bibehållande av erforderlig slagkraft, sjöduglighet m m nedbringa de enskilda fartygens storlek till förmån för antalet. I flottan avses ingå ett antal snabba och slagkraftiga övervattensförband, bestyckade bl a med sjö-

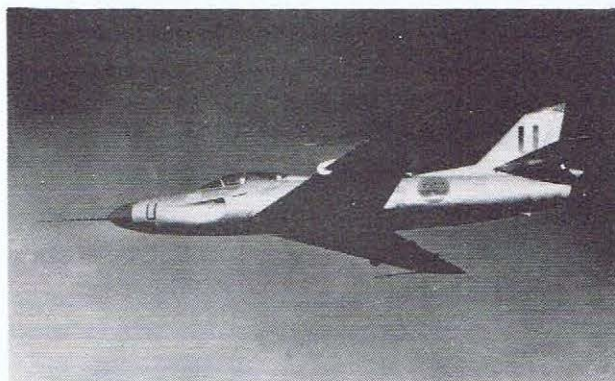
robot, vidare moderna, snabba ubåtar med stor uthållighet i undervattensläge. Med hänsyn till det allt aktuella kriget under vattnet har vikt lagts på utvecklingen av torped- och minvapen, varför antalet torpedbärande och minfällande fartyg i möjlig mån tillgodosetts. Lätta fartyg för ubåtsjakt och minsvepning ingår även. Kvantitativt sett innebär förslaget att antalet jagare under perioden minskar med c:a 40 %. Kryssarna kvarstår, men avses längre fram ersättas av andra fartygstyper. Motor-torpedbåtarnas antal stiger med c:a 30 %. Jagarna i reservflottan byggs om till fregatter. På grund av tidigare ojämn ersättningsbyggnad av ubåtar är åldersfördelningen sådan, att antalet kommer att först nedgå för att därefter åter stiga. Uppmärksamhet ägnas därför åt att genom särskilda åtgärder vidmakthålla ubåtsbeståndet under perioden.

Omsättningen av kustartilleriets vapen beräknas under perioden icke kunna ske i sådan takt, att nuvarande styrka kan hållas. Efter perioden kommer läget dock att förbättras. Modernisering av artillerimaterielen föreslås ske efterhand. Genom att söka införa robotbatterier hoppas man åstadkomma en ökning av eldkraften samtidigt som bristen på rörlighet kompenseras. Kustartilleriets minvapen utformas så, att högre effekt erhålles mot anfallsföretag med moderna över- och undervattensfartyg. Särskild vikt lägges vid speciella anordningar för undervattensskydd i inloppsförsvaren.

Kustartilleriet förutsättes kvarstå i marinen.

FLYGVAPNET

Sammanfattning av chefs för flygvapnet utredning och överbefälhavarens därpå grundade förslag:

Chefen för flygvapnet erinrar inledningsvis om den utredning angående minimibehovet av flygstridskrafter som framlades 1948 i samband med förslaget rörande jaktflygets förstärkning och som i princip fortfarande är giltig. Enligt dessa beräkningar sattes det hårt pressade minimibehovet av jaktflyg till 13 dag- och 3 nattjaktflottiljer, samtliga förstärkta med 50 % jämfört med tidigare "normalflottiljer". I nuvarande organisation är tillgången på jaktflyg 10 dagjaktflottiljer, varav 6 förstärkta, samt 1 oförstärkt nattjaktflottilj. (Enligt 1948 års riksdags principbeslut skulle de 4 oförstärkta dagjaktflottiljerna framdeles förstärkas.) Skillnaden mellan det beräknade behovet av flygstridskrafter och nuvarande tillgång är så påfallande - även vid försiktiga behovsberäkningar - att den måste ägnas särskild uppmärksamhet, då det är tal om grunderna för flygvapnets användning och omfattning.

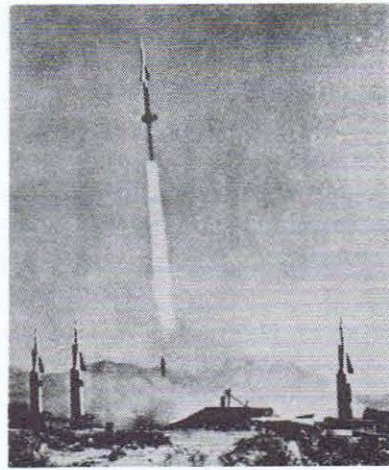
Vad beträffar avvägningen mellan flygslagen finns - såsom närmare berörts i det föregående - skäl för att förstärka jaktflyget, eftersom delar av landet och stridskrafterna nu måste lämnas utan jaktförsvaret. Mot bakgrunden av de ökade svårigheterna att med luftförsvaret möta låghöjdsanfall och anfall med fjärrobot, kan å andra sidan skäl anföras för att förstärka attackflyget på jaktflygets bekostnad i syfte att möjliggöra ett mera offensivt luftförsvaret med attackflyg.

Med hänsyn till att nuvarande tillgång på jaktflyg med 5 flottiljer understiger ett lågt räknat minimibehov, bör avvägningen mellan jakt- och attackflyg icke ändras inom ramen för nuvarande flygplanantal. Vid en utökning av flygvapnet bör däremot attackflyget förstärkas i förhållandevis högre grad än jaktflyget. Bomb- och attackflygets ökade verkningsförmåga under mörker och dåligt väder ställer krav på ökad verkningsförmåga hos jaktförsvaret under dessa belysnings- och väderleksförhållanden. Dessa krav tillgodoses i viss mån genom att de jaktflygplantyper, som tillkommer under den aktuella perioden, får bättre utrustning för allvädersuppträdande. Härutöver fordras en förskjutning inom jaktflyget mot nattjakt-(allväders-)förband. Spaningsflyget har bedömts vara rätt avvägt i förhållande till övriga flygslag.

Vid bedömandet av attackflygets möjligheter bör uppmärksammas, att detta avses er hålla flygplan med prestanda som gör det möjligt att medföra taktiska atombomber, om sådana skulle kunna anskaffas, ävensom andra nya vapen som ökar slagkraften.

En av överbefälhavaren tillsatt luftförsvarsutredning har funnit, att luftförsvarsrobotar bör införas. Dessa robotars främsta uppgifter torde bli att uppta försvaret inom de nya områden i vertikalled som tillkommer på grund av anfallsflygets möjligheter att verka på mycket höga höjder. Denna utveckling mot högre anfallshöjder innebär säkerligen icke, att mellanhöjderna lämnas fria. På dessa har jaktflyget sina största uppgifter. Jaktflyget har vidare rörlighet och förmåga till snabba ombaseringar alltefter lägets fordringar. Det kan även övergå till att föra försvaret offensivt mot flyg- och robotbaser. Robotvapnet är däremot stationärt och defensivt och svårare att anpassa efter fiendens uppträdande. Jaktflyget kan dessutom verka i samband med arméns och marinens operationer, t ex vid invasionsföretag över landgränsen, över havet eller genom luften, under det att robotvapnet är mera lämpat för hemortsförsvaret.

Tidpunkten då en luftförsvarsrobot kan vara färdig att träda i tjänst kan ännu icke preciseras. Under den aktuella tidsperioden bedömes det icke kunna bli aktuellt att robotar ersätter ens någon del av jaktflyget.

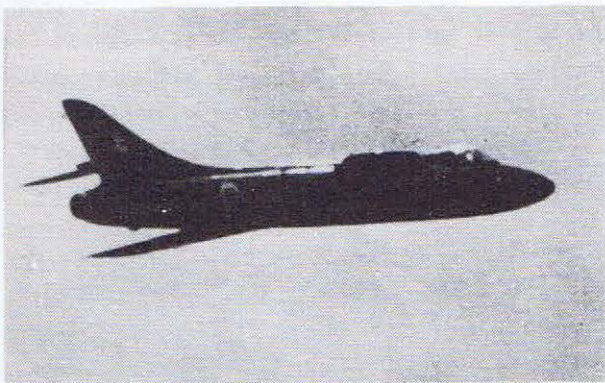

Den nuvarande organisationens kanske största fördel är den nära överensstämmelsen mellan krigs- och fredsorganisationen vad beträffar de egentliga flygförbanden. Tack vare denna blir beredskapen hög vid de flygande förbanden, i flera fall omedelbar även utan mobilisering. I utredningsdirektiven ingår frågan om krigsorganisationen kan vidmakthållas, samtidigt som antalet förband i fredsorganisationen minskas. Den undersökning som skett visar att endast förhållandevis små besparingar - 400.000 - 500.000 kr per år på lång sikt vid indragning av en fredsflottilj - skulle ernås samtidigt som avsevärda olägenheter skulle uppstå. En sådan åtgärd skulle bli a medföra en betydande sänkning av flygförbandens krigsberedskap och krigsduglighet och skulle medföra svårigheter för en ännu målsenlig fördelning av flygplantyperna mellan förbanden. Den avstyrkes därför.

En ledande princip har varit, att kvaliteten skall ges företräde, framför allt vid de flygande förbanden. Dessas kvalitet bestäms främst av flygmaterielens livslängd och personalens flygtid för utbildning. I dessa båda avgörande hänseenden är nu gällande normer ett minimum för vad som kan godtagas med hänsyn till effektivitet och flygsäkerhet. De två nämnda faktorerna bestämmer i huvudsak anslagen till anskaffning samt drift och underhåll av flygmateriel, som utgör 82 % av flygvapnets och 87 % av en flygflottiljs årskostnader på driftbudgeten. Utrymmet för att göra besparingar genom "rationalisering" på andra håll inom organisationen är sålunda obetydligt. Detta visar, att flygvapenorganisationen i huvudsak redan är rationell, en följd av att den tillkommit relativt nyligen under en gradvis

skeende uppbyggnad, där varje nytt behov blivit ingående prövat av statsmakterna. Om betydande besparingar måste göras, måste de sålunda gå ut över flygvapnets omfattning.

Flygvapnets effekt vid krigsutbrott samt stridsuthållighet i olika styrkealternativ har studerats. Studien visar, att flygförbandens effekt och stridsuthållighet vid förstärkning av flygvapnet växer i förhållandevis snabbare takt än vad ökningen av antalet flygplan m m utvisar. Omvänt avtar vid en beskärning av flygvapnet effekt och stridsuthållighet i snabbare takt än organisationens omfång. Vid ett förstärkt flygvapen kan sålunda ökad verkan erhållas till ett förhållandevis lägre pris.

Med utgångspunkt från bl a chefens för flygvapnet utredning och vad som i det föregående anförts under "Allmänna krav på krigsmakten" har överbefälhavaren framlagt följande förslag beträffande flygvapnets utveckling under tioårsperioden 1955/56 - 1964/65.

1. Flygförbanden föreslås skola omfatta:
 - 8 dagjaktflottiljer,
 - 3 nattjaktflottiljer,
 - 4 attackflottiljer.
 (Samtliga flottiljer förstärkta¹⁾ med 50 %.)
 5 spaningsdivisioner.

I förhållande till nuvarande organisation innebär förslaget, att utöver de 6 jaktflottiljer, vilka enligt 1948 och 1949 års riksdagsbeslut förstärktes med 50 % inom den befintliga flottiljorganisationens ram, även

1) I förhållande till "normal"-flottiljer enligt 1942 års försvarsbeslut.

återstående 5 jaktflottiljer samt de 4 attackflottiljerna förstärks på samma sätt. Förstärkningen av en flottilj innebär, att antalet krigsflygplan ökas med 50 % samt att den flygande personalen och markpersonalen ökas i med hänsyn härtill erforderlig utsträckning.

Om man i stället jämför med 1948 års riksdags principbeslut - enligt vilket efter hand 10 jaktflottiljer skulle förstärkas med 50 % - innebär överbefälhavarens förslag, att 1 jaktflottilj samt de 4 attackflottiljerna förstärks enligt samma grunder.

Inom jaktflyget sker en förskjutning mot nattjakt, varvid antalet nattjaktflottiljer ökas från 1 till 3 och antalet dagjaktflottiljer minskas från 10 till 8.

Spaningsflyget föreslås skola behålla nuvarande styrka.

Antalet flottiljer ändras icke.

Vid jämförelse med nuvarande organisation ökas antalet jaktflygplan med 18 %, antalet attackflygplan med 50 % och det sammanlagda antalet krigsflygplan med 22 %. Om man jämför med 1948 års riksdags principbeslut, ökas antalet jaktflygplan med 3 %, antalet attackflygplan med 50 % och sammanlagda antalet krigsflygplan med 11 %. Sistnämnda jämförelse visar sålunda förslagets innebörd i förhållande till den flygvapenorganisation vilken 1948 års riksdag i princip beslutat och vars successiva genomförande i mån av resurser senast 1951 års riksdag bekräftat.

2. Luftförsvarsrobotförband förutsättes skola framdeles tillkomma i flygvapnets organisation och medel för fortsatt utveckling av sådana robotar upptages i flygvapnets kostnadsram. För att möjliggöra uppsättning av robotförband, sedan utvecklingsskedet avslutats, finns särskilda medel reserverade utanför flygvapnets kostnadsram bland "nya stridsmedel."

3. Luftbevaknings- och stridsledningsorganisationen föreslås skola moderniseras i överensstämmelse med chefens för flygvapnet förslag.

4. Flygbasorganisationen föreslås likaså skola moderniseras enligt chefens för flygvapnet förslag.

Den föreslagna förstärkningen av flygförbanden har förutsatts skola ske successivt

under tioårsperioden och vara avslutad först vid periodens slut.

I det följande belyses närmare vissa förut nämnda frågor och redogöres för vissa ytterligare frågor vilka behandlats i chefens för flygvapnet utredning och innefattas i överbefälhavarens nyss nämnda förslag beträffande flygvapnet.

Genom den föreslagna förskjutningen från dagjakt till nattjakt inom ramen för nuvarande antal jaktflottiljer kommer ytterligare två jaktflottiljer att vara utrustade med tvåsitsiga flygplan och behöver därvid tillföras flygnavigatörer (f n benämnda flygsignalister).

Vid attackflyget utrustas samtliga flottiljer med tvåsitsiga flygplan, varvid ytterligare en flottilj måste tillföras flygnavigatörer.

Vid spaningsflyget har nuvarande divisioner visat sig vara oekonomiskt små i förhållande till den personalkrävande divisionsledningen, samtidigt som de är underbemannade inom vissa verksamhetsområden. Spaningsflyget organiseras därför - inom ramen för nuvarande flygplanantal - på ett mindre antal divisioner än f n.

Beträffande luftbevaknings- och stridsledningsorganisationen förutsättes, att landet skall vara uppdelat i samma antal luftförsvarssektorer som f n. Moderniseringen av dessa enligt gällande planer har förutsatts skola fullföljas. Man kan förutse, att utvecklingen på luftkrigsföringens område kommer att ställa ytterligare krav på luftbevaknings- och stridsledningsorganisationen under den ak-

tuella tioårsperioden. Möjligheterna att nu närmare bedöma vilka krav som kommer att ställas på den framtida organisationen och hur denna med hänsyn härtill bör vara uppbyggd och utrustad är begränsade. En plan med riktlinjer för den fortsatta moderniseringen av luftbevaknings- och stridsledningsorganisationen har dock framlagts. Denna syftar till en omfattande automatisering av nuvarande organisation.

Behovet av ytterligare taktisk och teknisk personal i den framtida luftbevaknings- och stridsledningsorganisationen är svårt att bedöma med säkerhet f n. Man bör dock under alla förhållanden räkna med ett ytterligare behov av elektroteknisk personal.

Den nuvarande basorganisationen grundar sig på 1942 års försvarsbeslut. Utvecklingen sedan dess har medfört mer komplicerad flygmateriel att betjäna, delvis förändrad flygtektik med ändrade krav på basernas kapacitet samt en ny långtidsplan för modernisering av flygfälten. På grund härav har gjorts en allmän översyn av basorganisationen, delvis efter långvariga praktiska försök. Utredningen har visat nödvändigheten av kvalitetsförbättring beträffande markmaterielen och i viss mån personalen. Organisationens omfattning har anpassats efter "1953 års flygfältsplan". För att så långt möjligt begränsa kostnaderna har antalet basförband minskats med 20 %. Den erforderliga förstärkningen av den aktiva personalen i basförbanden har kunnat tillgodoses genom omdisponering av befintlig personal. Det har visat sig nödvändigt att i stället förstärka reservpersonalen och antalet värnpliktiga.

Den utveckling beträffande luftbevaknings- och stridsledningsorganisationen samt basorganisationen som redan skett och som enligt det föregående kan förutses, ställer betydligt högre krav på flygbasområdesstaberna än tidigare. En utredning angående dessa stabers uppgifter och organisation har därför gjorts inom flygledningen. Resultaten härav kommer att framläggas i samband med chefens för flygvapnet yttrande över militärindelningskommitténs betänkande.

Flygmaterielens utveckling har aktualiserat frågan om en omläggning av den grundläggande flyg- och flygslagsutbildningen.

Enligt verkställd utredning bör detta tillgå på följande sätt.

I den grundläggande flygutbildningen (GFU) införs reaflygplan såsom skolflygplan typ II och ersätter därmed nuvarande propellerdrivna Sk 16. En del av den utbildning, som nu ingår i den grundläggande flygslagsutbildningen (GFSU:1), förskjutes därvid till GFU. GFSU inledes med en 3 månaders typinflygningskola, där eleverna flyger krigsflygplan i dubbelkommando. Trots att krigsflygplanen ökar i svårighetsgrad räknar man med att i det nya systemet kunna krigsplacera förarna vid samma tidpunkt som förut. För att minska behovet av skolflygplan och krigsflygplan med dubbelkommando delas flygeleverna upp i fyra inryckningsomgångar per år med tre månader mellan varje. Omläggningen medför en ökning av personal- och flygtidskostnaderna vid krigsflygskolan. Dessa merkostnader uppvägs dock helt av att besparingar samtidigt kan göras på anslaget till anskaffning av flygmateriel, främst genom ändrade grunder för tilldelning av skolflygplan till flottiljerna. Under de närmaste åren kan materielkostnaderna dessutom begränsas genom att det befintliga beståndet av J 28 utnyttjas som skolflygplan. Härigenom kan nyanskaffningen av skolflygplan typ II under den närmaste tiden begränsas till 15 st J 28 C.

En utredning har verkställts beträffande underbefälsorganisationen och -utbildningen. Denna har gett följande resultat.

Genom ändringar i krigsorganisationen i förening med en omläggning av den grundläggande fredsutbildningen har det blivit möjligt att så ändra organisationen för underbefäl i marktjänst (utom teknisk tjänst), att antalet underbefäl i rekryteringsgraderna kan avsevärt minskas. Härigenom ernås kostnadsbesparingar, samtidigt som befodringsutsikterna för kvarvarande personal förbättras. I samband med dessa organisationsändringar ersättes huvuddelen av nuvarande flygsignalister med korttidsanställd personal (flygnavigatörer) med anställningsförhållanden motsvarande fältflygarnas. Sammanlagt beräknas ändringarna av underbefälsorganisationen medföra en årlig kostnadsbesparing av c:a 360.000 kr.

Under tioårsperioden tillförs flygförbanden enligt gällande materielplan flyg-

plantyper med betydligt mer omfattande och komplicerad elektroteknisk utrustning än tidigare. Motsvarande utrustning på marken kommer även att öka och bli mer komplicerad. För skötsel av all denna utrustning erfordras en successiv ökning av den elektrotekniska personalen.

Överbefälhavarens förslag beträffande flygvapnet innefattar även en av chefen för flygvapnet uppgjord investeringsplan för flygfält, befästningar och kasernbyggnader.

Vad först flygfälten beträffar har förutsatts, att "1953 års flygfältsplan" skall vara fullföljd i och med 1958/59. Denna plan innebär främst, att våra fredsflygfält erhåller start- och förbindelsebanor och uppställningsplattor med hänsyn till utbildningens och flygsäkerhetens krav samt att våra viktigaste krigsbaser moderniseras samtidigt som vissa nya krigsbaser anlägges. Den föreslagna förstärkningen av flygvapnet och utvecklingen under tioårsperioden nödvändiggör vissa ytterligare flygfältsarbeten. Sålunda ökas behovet av utspridda uppställningsplatser. Till följd av övergången till reaskolflygplan under den grundläggande flygutbildningen erfordras kompletteringar av F 5 flygfält och eventuellt anläggande av ett "hjälpflygfält" för viss del av F 5 flygverksamhet. Bomb- och skjutplatserna behöver moderniseras, och vissa nya sådana behöver anläggas med hänsyn till bl a den vapentekniska utveckling som redan skett och som därutöver väntas.

Huvuddelen av de befästningsarbeten som bedömts erforderliga under tioårsperioden avser fullföljandet av redan godkända och i stor utsträckning pågående arbeten, främst berghangarer, radaruppställningsplatser samt centraler m m för luftbevaknings- och jaktstridsledningsorganisationen. De ytterligare befästningsarbeten som bedöms erforderliga under perioden avser främst utökning av drivmedels- och ammunitionsförråden med hänsyn till de ökade krav på lagringsutrymmen som ställes vid övergång till nya flygplantyper. Härtill kommer arbeten för luftbevaknings- och stridsledningsorganisationen - främst kompletteringsarbeten vid centraler och radaruppställningsplatser - i anslutning till den modernisering av denna organisation utöver nuvarande plan som förutsatts ovan.

I fråga om kasernbyggnadsarbeten råder stor eftersläpning till följd av att medel icke beviljats för samtliga av riksdagen i princip godkända objekt. Denna eftersläpning behöver inhämtas under perioden. Härutöver erfordras ytterligare investeringar i anslutning till utvecklingen under tioårsperioden. Bland dessa senare byggnadsobjekt märks främst utökning av hangar-, verkstads- och förrådsutrymmen och modernisering av tankningsanläggningar i anslutning till flygmaterielförnyelsen, vidare modernisering av torn för flygsäkerhetstjänsten samt byggnadsarbeten för ny radar- och radionavigeringsmateriel.

Beträffande de byggnadsåtgärder för krigsmakten, som ansetts nödvändiga under tioårsperioden, har överbefälhavaren särskilt framhållit betydelsen av att flygfältsplanen snabbt genomföres med hänsyn såväl till flygvapnets operationsmöjligheter som till flygsäkerheten och flygutbildningen.

De åtgärder som aktualiserats i samband med de i det föregående nämnda utredningarna erfordras i princip, vare sig flygvapnet förstärkes enligt överbefälhavarens förslag eller icke. Med hänsyn till tidsfaktorn har därför vissa av dessa åtgärder upptagits re-

dan i samband med medelsäskandena för 1955/56. Detta gäller främst omläggningen av den grundläggande flygutbildningen, omläggningen av underbefälsorganisationen, införande av korttidsanställda flygnavigatörer, varvid även behovet för den fjärde attackflottiljen (F 6) tillgodoses, samt ökning av den elektrotekniska personalen vid flottiljer utrustade med flygplan A 32.

Kostnader.

De beräknade årskostnaderna under driftbudgeten för den av överbefälhavaren föreslagna organisationen för krigsmakten framgår av nedanstående tabell.

Av flygvapnets genomsnittliga årskostnader under tioårsperioden - c:a 900 milj kr - går c:a 593 milj kr (66 %) till anskaffning av flygmateriel, c:a 155 milj kr (17 %) till drift och underhåll av flygmateriel, samt c:a 152 milj kr (17 %) till övrigt.

Överbefälhavaren framhåller i sitt förslag, att försvaret bör få del av produktionsstegringen och att dess kostnader därför bör stå i relation till bruttonationalprodukten, som bedömts komma att stiga med 2½ - 3 % per år under tioårsperioden. Under bud-

Budgetår	Årskostnader i milj kr					
	Armén	Marinen	Flygvapnet 1)	Gemensamt	Nya stridsmedel m m 2)	S:a
1955/56	851	405	750	157		2163
1956/57	875	408	825	162		2270
1957/58	911	455	801	168		2335
1958/59	913	462	837	172		2384
1959/60	940	462	860	174		2436
1960/61	934	432	910	175	77	2528
1961/62	903	432	977	180	89	2581
1962/63	902	432	1039	181	80	2634
1963/64	901	432	1057	179	120	2689
1964/65	← 1368 →		951 ³⁾	179	248	2746
Årsmedeltal	903,1	438,7	900,7	172,7	61,4	2476,6
Fördelning i %	36,4	17,7	36,4 ⁴⁾	7,0	2,5	

1) Medel för utveckling av luftförsvarsrobotar inräknade.

2) Avsedda bl a för anskaffning av luftförsvarsrobotar.

3) 950 milj kr på lång sikt.

4) Härtill kommer den avsevärda andel som kan tillfalla flygvapnet av de belopp som reserverats för nya stridsmedel.

getåret 1953/54 uppgick försvarskostnaderna på driftbudgeten till 4,66 % av nationalprodukten. Vid en årlig produktionsstegring av 2½ % kommer de ovan redovisade försvarskostnaderna under tioårsperioden att uppgå till mellan 4½ och 5 % av bruttonationalprodukten. Detta är fallet även om lönekostnaderna skulle stiga med 2 % per år i anslutning till produktionsstegringen. Anslagsbehoven är av den storleksordning som i flertalet västeuropeiska länder anses nödvändig för att säkerställa försvaret.

x x x x x

Till ovannämnda kostnader på driftbudgeten kommer kostnaderna på kapitalbudgeten. Dessa beräknas för hela försvaret uppgå till i medeltal c:a 200 milj kr per år under tioårsperioden, varav c:a 50 milj kr till flygvapnet (flygfält, befästningar och kasernbyggnader).

-----oooOooo-----

CHEFENS FÖR FLYGVAPNET SÄRSKILDA YTTRANDE

1. Chefen för flygvapnet framhåller till en början, att förslaget visserligen omfattar en betydande förstärkning av flygvapnet men att denna likväl bör ses mot bakgrunden av det beräknade minimibehovet av flygstridskrafter i vårt lands försvar, som nämnts i det föregående. Det nu föreliggande förslaget omfattar 8 dag- och 3 nattjaktflottiljer av den "förstärkta" typen. Bristen är sålunda 5 jaktflottiljer. Samtidigt förstärkes emellertid attackflyget med 50 %.

Skillnaden mellan behov och tillgång måste - såsom även framhålles i betänkandet - återverka på målsättningen. Även vid genomförd förstärkning blir det omöjligt att samtidigt ge hela landet jaktförsvar eller att samtidigt med tillräcklig kraft deltaga i invasionsförsvaret av vitt skilda delar av landet.

2. Förslaget måste även ses mot bakgrunden av den uppfattning om luftkrigföringen, som numera föreligger, och vårt lands sårbarhet mot flyg- och fjärrvapenanfall.

Enligt chefens för flygvapnet uppfattning, grundad på de utredningar som nämnts i betänkandets inledning, kan man icke bortse från möjligheten att genom enbart flyg- och fjärrvapenanfall tvinga vårt land till underkastelse. Lika väl som anfall på våra städer i terroriserande syfte - en metod som blir kännbarare med användning av atombomber - eller kanske än mer, kan anfall mot försörjningen bli verksamma. Rubbningen av försörjningen, t ex kommunikationerna, återverkar ovillkorligen på stridskrafterna och på invasionsförsvarets hållfasthet. Landets stora yta, förekomsten av viktiga mål i olika landsändar och behovet av förbindelser dem emellan utgör en svaghet i vårt läge, som medför att vårt lands behov av luftförsvarsmedel är betydligt större än många andra länders. I försvarsorganisationen måste detta beaktas.

3. Det aktiva luftförsvaret utgöres f n av jaktflyg och luftvärn. För försvaret inom det högsta höjdsiktet måste i framtiden, såsom betänkandet framhåller, luftförsvarsrobotar tillkomma. Beträffande dessa luftförsvarets delar framhåller chefen för flygvapnet bl a följande.

Jaktflygets styrka stannar enligt förslaget avsevärt under minimibehovet. Den föreslagna förstärkningen innebär mera att försvaret blir effektivare inom områden som försvaras, än att försvaret kan upptagas inom flera områden än nu. Bristen på jaktflyg kompenseras i någon mån men ingalunda helt av attackflygets förstärkning, som ökat möjligheterna till offensivt luftförsvar. Oaktat förslaget angående jaktflygets förstärkning icke går längre än ungefär till vad som redan vid 1948 års riksdag ansågs bära genomföras och oaktat utvecklingen därefter, som pekar mot ökad skärpa i luftkriget, vill chefen för flygvapnet icke nu gå så långt som till att kräva ytterligare ökning av jaktflyget. Utvecklingen bör emellertid följas uppmärksamt, och det är icke omöjligt att en ökning kan komma att visa sig nödvändig och genomförbar före 10-årsperiodens slut.

Jaktflyget måste kompletteras av luftvärn. För att försvaret mot flyg- och fjärrvapenanfall skall bli tillfredsställande erfordras en omprovning av uppgifter, omfattning och materielersättning för det ter-

ritoriella luftvärnet och flygfältsluftvärnet.

Luftförsvarsroboten, som föreslås skola tillkomma i försvaret, är motiverad främst av att luftkrigets anfallsmedel framdeles kan framföras på större höjder med högre farter och med bibehållen träffsannolikhet. Därmed har det tillkommit en "ny front", för vilken försvarsmedel måste skapas, nämligen luftförsvarsrobot eller en speciell typ av jaktplan. Dessa stridsmedel ersätter således icke några befintliga vapen utan utgör ett helt nytt behov, som drar ökade kostnader. Chefen för flygvapnet anser, att det skulle vara brist på förutseende om icke en ansevärd del av de medel som upptagits för nya stridsmedel reserverades för höghöjdsförsvaret, även om man icke nu klart kan skönja den tidpunkt då de vapnen kan vara färdiga.

Frågan om en enhetlig ledning av luftförsvarets alla element bör utredas.

4. Vårt land har långa gränser att försvara mot invasion och kommer alltid att ha förhållandevis fåtaliga stridskrafter för deras försvar. Det synes därför nödvändigt att i möjlig utsträckning bygga försvaret på rörliga stridskrafter, som - obundna av sårbara förbindelser - på kort tid kan insättas i aktuella riktningar och därigenom åstadkomma den kraftsamling som läget kräver. Den föreslagna förstärkningen av attackflyget är därför ett värdefullt steg i rätt riktning. Betydelsen av attackflygets förstärkning växer genom den pågående utvecklingen av dess egenskaper och beväpning.

Rörliga flyg- och sjöstridskrafter har möjlighet icke endast till insats i alternativa riktningar utan även till djupförsvaret utanför våra gränser. Betydelsen härav understrykes av att vårt land har ett nästan insulärt läge, och av att de för vårt land farligaste invasionsriktningarna går över de omgivande vattnen. Detta ger möjlighet till att bygga upp ett yttre försvar, som kan börja verka offensivt redan under förberedelseskedet för en invasion och insättas med ökad kraft under det för invasionstyrkan mest sårbara skedet - Överskeppningen - i syfte att hindra fienden att nå vår kust. Ett av flyg- och sjöstridskrafter lämpligt sammansatt yttre försvar gör det även möjligt att kraftsamla huvuddelen av

de mindre rörliga arméstridskrafterna till områden, där de kan väntas få störst verkan och där möjligheterna till djupförsvaret utanför gränserna är minst.

Den ökade verkan av vårt attackflyg, som kan förutses genom den föreslagna förstärkningen och den pågående tekniska utvecklingen - därest denna till fullo utnyttjas även i vårt försvar - medför otvivelaktigt en avlastning av de övriga försvarsgrenarna, särskilt i försvaret mot kustinvasion.

5. Överbefälhavaren har för nya stridsmedel m m under tioårsperioden reserverat sammanlagt något över 600 miljoner kr, vilka skulle bli disponibla under periodens senare hälft. Chefen för flygvapnet finner, med hänsyn till periodens längd och till de behov som redan nu kan skönjas, att det reserverade beloppet är ett minimum, som icke bör underskridas.

6. I betänkandet har vid behandlingen av försvaret mot flyg- och fjärrvapenanfall framhållits vikten av omfattande åtgärder inom den civila sektorn av totalförsvaret för att bli försörjningsapparat. Chefen för flygvapnet anser dessa åtgärder vara av utomordentlig betydelse, särskilt som det aktiva luftförsvaret har luckor. Om behovet av värnpliktiga för dessa uppgifter kommer i konflikt med det militära behovet, måste från fall till fall noga övervägas, vilket behov som skall ges företräde.

I detta sammanhang har chefen för flygvapnet framlagt sin syn på frågan om sambandet mellan materiel och personal. Lika litet som det är möjligt att - oavsett kostnadsramen - fastställa en bestämd omfattning av materielen är det möjligt att göra detta beträffande den värnpliktiga personalen. Med de stigande materielkostnaderna blir det ännu mer nödvändigt än tidigare att i varje kostnadsram göra en avvägning mellan materiel och personal.

7. Det har föreslagits, att försvaret skall få del av produktionsökningen genom att försvarskostnaderna ställs i viss relation till bruttonationalprodukten. Samtidigt har konstaterats, att man måste räkna med att personalens löner växer med nationalprodukten. Dessa lönestegringar har dock icke inräknats i försvarsgrenskostnaderna. När det gäller krigsmaktens materielkostnader har däremot

principen varit att redovisa alla de kostnadsökningar under tioårsperioden - bl a till följd av den tekniska utvecklingen - som kunnat förutses. Följden av dessa olikartade tillvägagångssätt blir, att en försvarsgren, för vilken materielkostnaderna representerar en stor del av budgeten, framstår som förhållandevis dyrare än en försvarsgren inom vars budget i stället personalkostnaderna upptar stort utrymme. Detta försvårar bedömningen av olika stridsmedels och försvarsgrenars effektivitet, eftersom denna bl a måste grundas på priset för deras verkningsförmåga. Härtill kommer risken för att kostnadsökningar, vilka icke inkalkylerats i kostnadsramen, till en början lätt förbises för att längre fram - då de börjar göra sig gällande - inkräktar på nödvändiga behov i övrigt, t ex medel reserverade för nya stridsmedel.

Chefen för flygvapnet finner det därför nödvändigt, att man i en kostnadsram baserad på en växande nationalprodukt upptar medel för att täcka härav föranledda lönestegringar, samt att dessa löne-medel redovisas i de olika försvarsgrenarnas kostnadsramar.

8. I samband med redogörelsen för kostnaderna redovisas försvarsgrenarnas procentuella andelar av försvarskostnaderna vid olika tidpunkter. Härvid framhålles bl a ökningen av flygvapnets årskostnader från i genomsnitt 32 % under femårsperioden 1950/51-1954/55 till 35 respektive 37 % under de två därpå följande femårsperioderna. Vid bedömandet av den stegring som flygvapnets andel i kostnaderna sålunda uppvisar, bör vissa faktorer uppmärksammas. Redan enligt 1942 års försvarsbeslut (prop 1942:210 kompletterad med prop 1944:185) beräknades flygvapnets andel på lång sikt skola uppgå till 34 %. Att de verkliga kostnaderna ännu under femårsperioden 1950-55 icke uppnått det avsedda värdet beror bl a på att den beslutade organisationen alltjämt icke helt genomförts och följaktligen hittills dragit lägre kostnader än som avsetts.

Jämfört med 1942 års avvägning mellan försvarsgrenarna innebär alltså förslaget en kostnadsförskjutning till flygvapnets förmån på 3 %, vartill torde komma avsevärda delar

av de summor som reserverats för nya stridsmedel under tioårsperiodens andra hälft.

9. Det framlagda förslaget till organisation av krigsmakten grundar sig med rätta främst på de stridsmedel som vi kan beräknas disponera under tioårsperiodens huvuddel samt på den utveckling av en motståndares anfallsmedel som kan förutses under denna period. Utvecklingen fortsätter emellertid. Om sådana stridsmedel som atombomber, robotar och extremt snabba flygplan blir tillgängliga i större omfattning, kan en annan principiell utformning av krigsmakten bli nödvändig. Härtill bidrar även, att högt utvecklade stridsmedel blir mycket dyra, samtidigt som ett för-svar utan tillgång till dessa icke torde kunna fylla sin uppgift.

10. Den av ÖB föreslagna förstärkningen av flygvapnet är synnerligen väl motiverad på grund av den betydande skillnaden mellan nuvarande organisation och det beräknade minimibehovet.

Skulle den föreslagna ökningen av försvarets totala kostnader icke komma till stånd uppstår frågan på vilket sätt de ökade kraven på flygvapnet och luftförsvaret i övrigt alltjämt skall kunna tillgodoses. Därvid är att märka, att även en oförändrad numerär vid flygvapnet kräver avsevärt stigande kostnader för att kvaliteten skall bestå. Vid de nya överväganden, som då måste följa, anser chefen för flygvapnet att en utgångspunkt bör vara, att flygvapnet åtminstone vidmakthålles och att förberedelserna för anskaffning av luftförsvarsrobot får fortsätta.

En förändring av vår försvarsordning i sådan riktning att flygvapnet eller luftförsvaret i övrigt försämrades, skulle icke endast minska försvarets totala effekt utan skulle troligen även mer än något annat vara ägnad att minska den respekt utåt som vårt försvar nu åtnjuter och minska förtroendet för vår vilja att upprätthålla ett tidsenligt försvar av vårt land.

-----oooOooo-----

VÄXANDE FLYGVAPEN I UTLANDET

Överbefälhavarens förslag till riktlinjer för försvarets utveckling omfattar en förstärkning av flygvapnet med 22 procent utöver dess nuvarande beslutade styrka. Även om denna ökning kommer till stånd - i slutet av detta årtionde enligt förslaget - torde som tidigare påpekats i Ufl vårt flygvapens ställning som det femte i världen inom kort vara distanserad av flera andra länder.

Den starkaste numerären har flygstridskrafterna f n i Sovjetunionen, USA, Storbritannien och Kina i nämnd ordning. Efter dessa kommer enligt tidigare gängse uppfattning Sverige, om med rätta är diskutabelt. Enligt rustningsprogram, som nu tillkännagivits, passeras Sverige redan under 1954 av Frankrike. Därefter torde följa Canada, vars utbildningsorganisation gör det lätt att snabbt öka även de stridande förbanden enligt en nyantagen plan. För Tysklands och Japans nya flygvapen, som redan börjar taga form, är det första målet satt högre än det svenska. Vad Sovjets satelliter beträffar är inga fullt tillförlitliga uppgifter tillgängliga, men det förefaller som om åtminstone

det polska flygvapnet vore under snabb expansion mot en numerär större än den svenska.

Med ovanstående jämförelse är icke avsikten att förorda en svensk kapprustning med de nämnda länderna, som alla är betydligt större än Sverige. Men den bör utgöra en påminnelse om, att vårt flygvapen på intet vis är eller blir överdimensionerat. Dess relativt höga numerär hittills har berott på att en rad större länder av tvång eller fri vilja helt eller delvis avrustat i luften efter andra världskriget. Då nu mera normala förhållanden återställs, är det endast naturligt att vi ifråga om kvantiteten blir passerade.

Vårt flygvapen har emellertid den oskattbara fördelen av en tämligen jämn utveckling, som gjort det möjligt att uppnå en relativt hög kvalitet beträffande både personal och materiel, en egenskap som även vitsordats av utländska iakttagare. Denna kvalitet måste flygvapnet ovillkorligen vidmakthålla, vare sig den föreslagna förstärkningen kommer till stånd eller icke.

---ooOoo---

